

บทที่ 3

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ชน

การเลี้ยงไก่ชนและพฤติกรรมของไก่ชน

ไก่ชนเป็นสัตว์ของเกษตรกรชาวไทย โดยเฉพาะในชนบทไทยนิยมเลี้ยงมาเป็นเวลาช้านาน โดยทั่วไปเกือบทุกครัวเรือน มีการเลี้ยงไก่ชนตามลานบ้าน ระบบการเลี้ยงเป็นแบบกิจกรรมเสริมของเกษตรกรในชนบท

การเลี้ยงไก่ชนมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนไทยเรานั้น แบ่งออกเป็นหลายแง่มุม เช่น เกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นอาหาร เลี้ยงไก่เพื่อการศึกษาวิจัยหรือในแง่ของนันทนาการ และถูกเลี้ยงเพื่อการแข่งขันเป็นเกมกีฬา

การชนไก่หรือการตีไก่ ก็คือเป็นเกมการต่อสู้ของสัตว์ที่คนไทยเรารู้จักและได้มีการเลี้ยงไก่ชนไว้เพื่อการชนไก่มาช้านาน คนไทยรู้จักการชนไก่มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาว่าครั้งเมื่อสมเด็จพระนเรศวรทรงอยู่ในพม่าได้เคยชนไก่กับพระมหาอุปราช โดยสมเด็จพระนเรศวรได้ทรงนำไก่ชนไปจาก ต.บ้านกร่าง จังหวัดพิษณุโลก เป็นสายพันธุ์เหลืองหางขาว ผลปรากฏว่าไก่ชนของสมเด็จพระนเรศวรชนะ ทำให้ถูกตรัสกระหนาบกระเทียบว่า “ไก่เขลยตัวดีตีชนะ” ซึ่งพระองค์ทรงกริ้วและตรัสทำตอบว่า “ไก่ตัวนี้เก่งจริง อย่าวว่าแต่ชนเล่น ๆ เลย แม้จะชนพนันเอาบ้านเอาเมือง ก็ยังได้”⁵

อย่างไรก็ตามก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนได้ว่า การชนไก่เพื่อฝูงที่สุดเมื่อใด แต่ต้องยอมรับว่ามีความสืบเนื่องอย่างยาวนาน ทั้งนี้ก็เพราะการเลี้ยงไก่ชนได้ถ่ายทอดเอาเคล็ดลับวิชาเลี้ยงดูไว้อย่างเป็นขั้นตอน สลับซับซ้อน ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์รวมกันในการเลี้ยงดู

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ชนและการชนไก่ในปัจจุบันมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไป ตามพื้นฐานความเป็นอยู่ การศึกษา ระดับศีลธรรมที่ยึดมั่น และความชอบในแต่ละคน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. มองในแง่ศีลธรรม ไม่มีประโยชน์ เป็นโทษ มีความคิดเห็นว่าแม้ ไก่จะเกิดมาเพื่อเป็นอาหารของคนเราก็จริง แต่ก็ไม่น่าจะเบียดเบียน รังแกทรมานให้ได้รับบาดเจ็บ พิการหรือตายไปด้วยการยุยงให้ต่อสู้กันเอาอย่างโหดร้ายทารุณ นอกจากนี้ยังเห็นว่าการชนไก่ ทำให้คนหมกมุ่นในเรื่องการพนันสุญเสียทรัพย์

2. มองเห็นว่า การชนไก่ทำให้ได้รับคุณประโยชน์เป็นการแก้เหงา ผ่อนคลายความเครียด ทำให้ได้รับความเพลิดเพลินและตื่นเต้น เพิ่มรสชาติให้แก่ชีวิต นอกจากนี้กลุ่มที่เห็นด้วยกับการชนไก่อังมีความคิดเห็นอีกว่าการชนไก่ทำให้เกิดอาชีพการเลี้ยงไก่ชน และฝึกไก่ชนไว้เพื่อขาย ทำให้ไก่ชนกลายเป็นสัตว์ปีกมูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์ และทำให้มีอุตสาหกรรมการผลิตอาหารไก่ชน และอุปกรณ์เกี่ยวกับไก่ชนจำหน่าย

ปัจจุบันการเลี้ยงไก่ชนเพื่อการชนไก่หรือการตีไก่อีกยังเป็นที่ยอมรับไม่น้อยโดยเฉพาะในชนบทแล้วไก่ชนถือว่าเป็นสัตว์เลี้ยงซึ่งเป็นที่นิยมไม่น้อยไปกว่าสัตว์ชนิดอื่น ๆ และไม่อาจจะปฏิเสธได้เลยว่า ประโยชน์ทางอ้อมของการเลี้ยงไก่ชนก็คือได้รับโปรตีนจากไก่ที่ไม่ถูกคัดเลือกไว้ชนหรือกล่าวได้ว่า ไก่ชนเป็นการเลี้ยงไก่ขั้นพื้นฐานและพัฒนาการเลี้ยงไก่ไปประเภทต่างๆ เช่น การเลี้ยงไว้ชน หรือการเลี้ยงไว้ประกวดเป็นไก่สวยงามในปัจจุบันก็ว่าได้

ในชนบทไม่ว่าที่ไหนในประเทศไทยในช่วงฤดูแล้งหลังจากหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว มักจะเห็นชาวชนบทเลี้ยงดูประคบประหงมและอุ้มไก่ชนไปชนกัน อาจจะเป็นที่ลานบ้านหรือตามสังเวียนในหมู่บ้านนั้น ๆ ซึ่งไก่ชนนี้แต่ละตัวก็จะมีสัญชาตญาณการเป็นเพศผสม สำหรับไก่ชนที่นักเล่นไก่ชนถือว่าเป็นไก่ชนชั้นเยี่ยมนั้นต้องมีความสวยงามลักษณะดี ต้องตีเก่ง มีลำห้กล้าโคน มีชั้นเชิงหรือกลยุทธ์ อีกทั้งจะต้องเป็นไก่ที่มีนิสัยโหดเหี้ยม มีความเป็นเพศผสม กระจายในการต่อสู้ มีความหาญกล้าและอดทนเป็นเลิศ

ไก่ชนที่มีความเป็นยอดนักสู้เช่นนี้ เจ้าของทะนุถนอมยิ่งนัก หากชนชนะมาก็จะบำรุงเลี้ยงดูอย่างต่อเนื่อง แต่หากเสียเกิดพลาดพลั้งแพ้กลับมา ก็จะเลี้ยงไว้ชนแก้ตัว หรือเลี้ยงไว้เป็นพ่อพันธุ์ ใช้ผสมพันธุ์เพื่อขยายพันธุ์ต่อไปด้วยความที่ยังชื่นชอบในน้ำใจ และความเป็นยอดนักสู้ของมัน เป็นทุนเดิม

ไก่ชนทุกตัวไม่สามารถใช้ชนได้เสมอไป เพราะไก่นั้นความเก่งกาจจะแตกต่างกันออกไปเฉพาะตัว บางตัวก็เข้าลักษณะต้องห้าม ไม่เหมาะที่จะเลี้ยงไว้ชนหรือไว้ทำพันธุ์ จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องเลือกหาเฉพาะไก่ชนที่มีลักษณะดีเยี่ยมมาเลี้ยงไว้ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มักจะได้มาจากการสังเกต พิจารณา และการปฏิบัติจริง แล้วจดหรือบอกเล่าสืบเนื่องต่อ ๆ กันมาในอดีตจึงทำให้เกิดความมั่นใจและเชื่อถือ

ลักษณะและสายพันธุ์ของไก่ชนที่ดี

การดูลักษณะภายนอกขั้นพื้นฐานของไก่นั้น เราจะสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ดูอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ใบหน้า ปาก ลิ้น แข็ง เก็ด หงอน กล้ามเนื้อ ที่เราสามารถจับหรือสัมผัสได้ เป็นต้น

2. คู่มือทางการเดิน เช่น การเดินแบบห้อย เบาหรือเดินแบบทหาร เดินสวนสนาม เป็นต้น

3. คู่มือสัปดาห์คอ เช่น เปรี๊ยะ ชอบเล่น คู่มือจิกคน หรืออาจเปรี๊ยะจนจับไม่ได้ เป็นต้น

4. ประวัติศาสตร์พันธุ์ เช่น มาจากตระกูลไหน มีความอดทนมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

การดูวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

1. ไบหน้า จะมองดูและจับดูอันดับแรกในการเลือกไก่ชน ซึ่งไก่ชนที่ดีนั้นจะต้องมีลักษณะพื้นฐานของไบหน้าดังต่อไปนี้

- ปาก โคนปากใหญ่ยาวหนามีร่องน้ำวิ่งยาวจากโคนปากให้เลยครึ่งปากหรือสุดปากยิ่งดี ปากไก่ชนที่ดีต้องสีเดียวกับสีแข้ง เช่นถ้าไก่แข้งสีขาวปากจะต้องสีขาว แข็งสีเหลืองปากจะต้องสีเหลือง

- จมูก รูจมูกก็เป็นส่วนสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญ เพราะเวลาไก่เข้าชนในสังเวียนไก่จะต้องหายใจแรงกว่าธรรมดา ดังนั้นรูจมูกที่ดีจะต้องกว้าง หายใจได้สะดวกไม่ตีบตัน

- หงอน เป็นลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพราะประโยชน์โดยตรงของหงอนคือป้องกันอันตรายให้กับหัว ลักษณะหงอนไก่ชนที่ดีต้องบาง ดูเกลี้ยงเกลา หรือที่เรียกว่า “หน้าหงอนบาง กลางหงอนสูง”

- ตา สีตาของไก่นั้นบ่งบอกถึงความทรหดอดทน ลักษณะตาไก่ชนที่ดีมากคือ มีสีขาวอมเหลือง หรือเรียกว่า “ตาปลาหมอตาย” ถือว่าเป็นตาไก่ชนที่แสดงถึงความเป็นนักสู้มีน้ำคน้ำทนเป็นอย่างดี ไม่หนีไก่ง่าย ๆ ซึ่งจะหาได้ยากพอสมควร ลักษณะรูปดวงตาจะต้องเป็นรูปวงรี หรือตาไม่แหก (หัวของดวงตาไม่กว้าง)

- หู หูเป็นจุดอันตรายอีกจุดหนึ่งของไก่ชน ดังนั้นหูที่ดีจะต้องมีขนหูปิดแนบสนิท เพื่อป้องกันอันตรายจากคู่ต่อสู้เวลาเกิดการต่อสู้

2. คอ คอไก่ชนเป็นส่วนสำคัญในการเข้าเชิงชนของไก่ คอไก่ชนที่ดีจะต้องยาวใหญ่ ปล้องคอถี่ ข้อกระดูกแต่ละข้อไม่ยาว เวลาไก่อินตรงตั้งชูตรงเชิดขึ้นไม่หงอ

3. หาง หางของไก่ชนจะช่วยพยุงร่างกายไม่ให้ล้มเวลาชน เวลาไก่อินตีคู่ต่อสู้จะช่วยพยุงตัวไม่ให้ล้ม ลักษณะโคนหางที่ดีจะต้องมีโคนหางที่ใหญ่แข็งแรงมีขนใบโพธิ์อยู่ใต้หางต้องปิดโคนหางมิดชิด เพื่อป้องกันฝุ่นละอองที่จะติด โคนของขนหางพุ่งยาวเหมือนฟอนข้าว ปลายหางไม่ติดดิน

4. ปีก ปีกเป็นส่วนสำคัญมากในเวลาชน เพราะไก่ที่จะมีลำหนักหรือลำเบาขึ้นปีกเป็นส่วนช่วยในการบินตี ถ้ากำลังปีกไม่ดี ก็ยากที่จะเอาชนะคู่ต่อสู้ได้ ปีกไก่ที่ดีสันปีกจะต้องใหญ่

ยาว ขนปีกหนายาว ไม่เป็นปีกสองท่อน เพราะจะเป็นจุดอ่อนให้คู่ต่อสู้เข้าปีกตีได้ง่าย ปีกที่ดีเมื่อกางปีกออกแล้ว ถ้ามองจากด้านในจะมองไม่เห็นตะลุไปด้านนอกเลยถ้าไก่อชนมีปีกตีแล้วจะช่วยไม่ให้ใช้กำลังโดยเปล่าประโยชน์

5. แข็ง เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนที่สุดในการดูแลรักษาไก่ชนโดยทั่วไป แข็งไก่ชนที่ดีจะต้องกลมเล็กเรียวยาว เกล็ดขนดูเด่นชัด ท้องแข็งเต็มแข็ง ข้อมาตุแข็งแรง โดยส่วนมากแล้วไก่ชนที่ดีคู่ต่อสู้เจ็บปวดนั้นมักจะมีเกล็ดที่แข็งขนเด่นชัด

6. เดื่อย เดื่อยจะเปรียบเสมือนน้กรบที่กำลังถืออาวุธ ถ้าเดื่อยยาวก็ได้เปรียบถ้าเดื่อยสั้นจะเสียเปรียบ ลักษณะของเดื่อยไก่ชนที่ดีจะต้องใหญ่และแหลมเป็นเดื่อยที่มีความแข็งแรงมั่นคงไม่โคลนหักง่าย

สายพันธุ์ไก่ชนและการคัดขนาดรูปทรง

ไก่ชนที่จะนำมาเลี้ยงชน หรือ เพื่อเพาะพันธุ์ขายนั้น ก็จะต้องหาจากแหล่งที่มีเหล่ากอหรือมีสกุลดี ๆ เป็นที่ยอมรับเป็นไก่ที่มีความอดทนเฉลียวฉลาด มีลูกดีที่แน่นอนไว้ใจได้ มีการป้องกันตัวที่ดีเวลานำไปชน ซึ่งไก่ชนไทยนั้นสามารถแยกออกได้ตามลักษณะภายนอกเช่น สีขน สีขา สีตา สีหาง ซึ่งพอจะแยกออกได้ดังนี้

1. สกุลเหลืองหางขาว ถือว่าเป็นไก่ชนที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป เป็นไก่ชนที่มีสกุลสูงสุดในบรรดาไก่ชนทั้งหมด เพราะถือได้ว่าเป็นไก่ชนที่อยู่ในประวัติศาสตร์ชาติไทย ไก่ชนเหลืองหางขาวมีอยู่ด้วยกันหลายสีคือ สีเหลืองใหญ่ เหลืองเลา เหลืองดอกโสน เหลืองดอกหมาก และเหลืองธรรมดา ซึ่งเป็นที่แพร่หลายในขณะนี้ ซึ่งลักษณะโดยทั่วไปจะเป็นดังนี้ ปากและขามีสีขาวเหมือนสิ่งข้าง สร้อยคอสร้อยหลังมีสีเหลืองตามสกุล หางเป็นพวงพุ่มพุ่มยาวเหมือนพอนข้าวหางกระสวยมีสีขาวตลอดเส้นดวงตาแวววาวขาวเหมือนตาปลาหมอตาย ยิ่งถ้าตัวไหนมีกระสีขาวที่หัว ที่ไหล่ทั้ง 2 ข้าง ที่ข้อขาทั้ง 2 ข้าง จะถือได้ว่าเป็นสุดยอด ซึ่งจะเรียกกันว่า “เหลืองหางขาวพระเจ้า 5 พระองค์”

2. สกุลประดู่หางดำ เป็นอีกสกุลที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไก่ประดู่หางดำมีอยู่ด้วยกันหลายสีดังนี้คือ ประดู่เม็ดมะขามไหม้ ประดู่เสมดำ ประดู่แข่งเขียวตาลาย ไก่ชนที่มีสีประดู่เม็ดมะขามไหม้เป็นไก่ชนที่สีสันสวยงาม สีของสร้อยคอและสร้อยหลังออกสีเม็ดมะขาม สีของปากตาและขามีสีดำสนิทหางดำตลอดทั้งเส้น⁶

⁶กรมปศุสัตว์จังหวัดพิษณุโลก

การคัดขนาดรูปทรง

ในการคัดเลือกไกชนนั้นจะเริ่มพิจารณาคัดเลือกกันตั้งแต่ขนาดรูปร่างซึ่งจะหมายถึงขนาดของไก่ที่มีตั้งแต่ไกขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แต่ขนาดรูปร่างของไกชนก็ไม่ได้เป็นมาตรฐานชี้ชัดลงไปว่า จะต้องมียุคน้ำหนักอย่างนั้นรูปทรงอย่างนี้ เป็นหลักเกณฑ์แน่นอน ไกชนในเวลานี้จึงมีขนาดและน้ำหนักรูปร่างหรือรูปทรงหลายแบบ โดยแบ่งออกได้กว้าง ๆ ดังนี้

ไกขนาดเล็ก

เป็นไก่ที่มีขนาดน้ำหนักตั้งแต่ 1.5 - 2.5 กิโลกรัม สำหรับรูปร่างหรือรูปทรงก็มี 3 แบบได้แก่

1. รูปทรงสามเหลี่ยม สูงเล็กยาว ขนยาวหางยาว
2. รูปทรงไข่ หางน้อยสร้อยสั้น
3. รูปทรงลำแต่เล็ก หางยกอกตั้ง

ไกขนาดกลาง

เป็นไก่ที่มีขนาดน้ำหนักตัวตั้งแต่ 2.5 - 3 กิโลกรัม สำหรับรูปทรงเอาแน่นอนลงไปไม่ได้ มีรูปทรงปนเปกันระหว่างรูปทรงไกใหญ่กับไกเล็ก แต่มีเป็นพิเศษอยู่ทรงเดียวก็คือ ทรงหงส์ซึ่งมีลำตัวยาวเรียว รูปปลีกล้วย หัวและคอเปิดตรง สันปีกแข็งแรงหนาใหญ่และยาว จนปลายปีกไปจรดกันที่ได้โคนหาง หางแข็งยาวโคนหางกระดกขึ้นเล็กน้อย ปลายหางโค้งลง พื้นขาใหญ่ แข็งค่อนข้างยาว ลำตัวทอด ทำขึ้นฝั่งผายเวลาเดินเมื่อยกเท้าขึ้นอย่างก้าวเดินนิ้วทั้ง 3 จะกำ เวลาเท้าลงถึงพื้นดินจึงจะแบออกดูขนาดคางนัยมว้ยรามวย เป็นไก่ที่มีรูปทรงงามสง่าเป็นอย่างดี

ไกขนาดใหญ่

เป็นไก่ที่มีขนาดน้ำหนักตั้งแต่ 3 กิโลกรัมขึ้นไปจนถึง 4 กิโลกรัม มีรูปทรง 3 แบบได้แก่

1. รูปทรงลำเตี้ยหลังเบียดัน (เป็นไกช่วงสั้น หรือไกท่อนเดียว)
2. รูปทรง สูง ยาว อกใหญ่ท้ายเรียวคล้ายปลีกล้วย
3. รูปทรง สี่เหลี่ยมผืนผ้าคล้ายกับสิงไม้

แต่ในวงการไกชนจริง ๆ นั้น จะนิยมไกชนขนาดกลาง มากกว่าไกชนขนาดอื่นส่วนการพิจารณาในการคัดเลือกไกชนนั้น นอกจากจะมองจากรูปร่างที่ได้สัดส่วนเหมาะสมและการประมาณน้ำหนักแล้ว ยังจะต้องดูคางจับขนาด เพื่อทดสอบความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ และลักษณะโครงสร้างของกระดูกอีกด้วย จากนั้นจึงค่อยพิจารณาถึงสีของผิวหนัง สีขน รวมทั้งลักษณะนิสัยของไกชน ซึ่งเริ่มกันจากปลายปากจรดปลายเท้ารวมทั้งลักษณะท่าทางและอื่น ๆ มาประกอบในการพิจารณาคัดเลือกให้ได้ตามคุณลักษณะตามที่ต้องการ

สายพันธุ์ไก่ชนมีลักษณะพิเศษดังต่อไปนี้

1. มีความต้านทานต่อโรคและพยาธิได้ดีกว่าไก่พื้นเมืองชนิดอื่น
2. สามารถให้ผลผลิตได้ดีกว่าไก่พื้นเมืองภายใต้สภาพการให้อาหารและการเลี้ยงดูในลักษณะเดียวกัน
3. มีสัญชาตญาณการรักษาดูตัวรอดจากศัตรูต่าง ๆ และไก่อังมีความสามารถในการออกหาอาหารกินเองตามธรรมชาติ
4. มีความสามารถในการฟักไข่ และการเลี้ยงดูลูกไก่อดีกว่าไก่พื้นเมืองชนิดอื่น

การจัดการผสมพันธุ์และการคัดเลือกพันธุ์ไก่ชน

การผสมพันธุ์จุดประสงค์ของผู้เลี้ยงไก่ชน โดยมากแล้วมีดังนี้

1. ต้องการที่จะรักษาสายพันธุ์แท้
2. ต้องการไก่ชนที่มีเชิงชนดีและตีเก่ง มีลักษณะสวยงามตรงตามที่ต้องการ

ในการผสมพันธุ์เพื่อที่จะรักษาสายพันธุ์แท้นั้นสามารถที่จะทำได้โดยง่ายคือถ้าเราต้องการสายพันธุ์แท้พันธุ์เหลืองหางขาว เราก็จะต้องหาสายพันธุ์เดียวกัน ที่มีคุณลักษณะตามที่ต้องการมาผสมลูกไก่ที่ออกมา ก็จะตรงตามสายพันธุ์อย่างแน่นอน

การผสมพันธุ์ไก่ชนเพื่อให้ได้เชิงชนดีและตีเก่ง คำว่า เชิงชนหรือชั้นเชิงของไก่อีกก็คือพฤติกรรมและนิสัยของไก่ ซึ่งได้มาจากการถ่ายทอดมาจากพ่อพันธุ์หรือแม่พันธุ์ของมัน

ในการผสมพันธุ์ไก่ชน นอกจากพันธุกรรมหรือสายพันธุ์ของไก่แล้วสภาพแวดล้อมก็เป็นส่วนสำคัญ เพราะการเลี้ยงดูการจัดการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร เรื่องโรคต่าง ๆ ถึงแม้สภาพแวดล้อมตัวนี้ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดจากพ่อแม่ไปสู่ลูกหลานได้แต่ก็มีความสำคัญ เช่น ถ้าไก่ชนตัวหนึ่งสายพันธุ์ดี แต่การจัดการเลี้ยงดูไม่ดีปล่อยให้หิวอดอยาก โอกาสที่ไก่อตัวนี้จะตีเก่งก็คงเป็นไปได้ยาก แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าไก่ชนตัวนั้นมีสายพันธุ์ไม่ดี (ตีไม่เก่ง) แม้จะมีการจัดการและเลี้ยงดูที่ดี ก็ไม่สามารถที่จะทำให้ไก่ชนตัวนั้นเก่งขึ้นมาได้ แต่ถ้าไก่ชนมีสายพันธุ์ดี และได้ถูกเลี้ยงดูและการจัดการที่ดี รับรองได้ว่าโอกาสที่ไก่ชนตัวนั้นจะชนะในการชนมีเปอร์เซ็นต์ที่สูงมาก

การจัดการผสมพันธุ์

ในการเตรียมความพร้อมในการผสมพันธุ์ให้กับพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ไก่ชนควรมีการปฏิบัติสำหรับพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ดังนี้

1. การกำจัดพยาธิภายนอกได้แก่ รื่น ไร หมัดดำ เป็นต้น พยาธิภายนอกพวกนี้ เป็นศัตรูที่สำคัญคอยรบกวนและดูดเลือดจากร่างกายของไก่ออยู่ตลอดเวลา ทำให้ร่างกายของไก่ไม่แข็งแรง

อาจเกิดการเจ็บป่วยได้ง่าย และจะมีผลกระทบเป็นอย่างยิ่ง ในช่วงของการผสมพันธุ์ การฟักไข่ เพราะศัตรูจำพวกไร่นี้จะมีการเจริญเติบโตขยายพันธุ์เป็นจำนวนมากและจะคอยรบกวนดูดเลือดจากแม่ไก่หรือแม่พันธุ์อยู่ตลอดเวลาทำให้แม่ไก่อยู่ไม่เป็นสุข มีการเคลื่อนไหวขยับตัวไปมาอาจทำให้แม่ไก่เหยียบไข่จนแตกได้ รวมไปถึงลูกที่เกิดใหม่ อาจได้รับความสูญเสียโดยคาดไม่ถึง

วิธีการกำจัดพยาธิภายนอกทำได้โดยการนำพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ได้คัดเลือกไว้มาอาบน้ำธรรมดาให้เปียกชุ่มทุกเส้นขนทั่วทั้งตัว แล้วให้ใช้แชมพูผสมกับน้ำอุ่น อาบให้อีกครั้ง แล้วให้ใช้ผ้าหรือแปรงเล็ก ๆ ทำการแปรงตามเส้นขน ทั้งที่หัว ออก ตัว และปีก แล้วจึงนำไก่ใส่สุ่มที่เตรียมไว้ในที่แจ้งให้ไก่ได้รับแสงแดดอ่อน ๆ ทั้งไว้ให้แห้ง เพื่อให้แชมพูออกฤทธิ์ฆ่าไข่และตัวไรที่ยังเกาะติดตามตัวให้หมดไป นำไก่มาอาบน้ำธรรมดาอีกครั้ง ทำความสะอาดให้ทั่วตัวแล้วนำไปผึ่งแดดให้แห้งอีกครั้ง

2. การกำจัดพยาธิภายใน ได้แก่ พยาธิตัวดีด พยาธิตัวกลม พยาธิเส้นด้าย ซึ่งถือว่าเป็นศัตรูร้าย ที่คอยทำลายสุขภาพร่างกายของพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์เพราะคอยแย่งกินอาหารต่าง ๆ จากไก่ ถ้าพ่อพันธุ์หรือแม่พันธุ์มีพยาธิพวกนี้จำนวนมาก ๆ จะทำให้สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงสมบูรณ์ มีโรคแทรกซ้อน และมีผลกระทบต่อระบบสืบพันธุ์

การกำจัดพยาธิภายในมีความสำคัญกับพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์เป็นอย่างมาก ผู้เลี้ยงสามารถที่จะเลือกใช้วิธีการกำจัดพยาธิภายในได้หลายวิธีเช่น การใช้ยาถ่ายพยาธิแผนโบราณ คือ การใช้หมาก 1 ผลบดละเอียดผสมกับปลาร้าดิบ 1 ช้อน ปั่นเป็นก้อนให้ไก่กิน 3 ก้อน แล้วทำการกรอกน้ำตาม หรือการใช้ยาถ่ายพยาธิแผนปัจจุบัน ป้อนให้ไก่กินแล้วกรอกน้ำตาม

เมื่อพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์กินยาแล้วนำไปใส่สุ่มแยกไว้ต่างหากทิ้งไว้ประมาณ 20 นาที ไก่จะเริ่มขับถ่ายพยาธิออกมา ผู้เลี้ยงควรเก็บพยาธิออกแล้วนำไปทำลาย เมื่อไก่ขับถ่ายพยาธิออกมาหมดแล้วจึงนำอาหารอ่อนที่ย่อยง่าย ๆ ให้ไก่กินพออิ่ม

การผสมพันธุ์เพื่อการขยายพันธุ์

เมื่อได้พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ไก่ชนตามที่ต้องการแล้ว ควรให้อาหารไก่ไข่ผสมให้ไก่กินด้วยเป็นการช่วยเสริมโปรตีน กินผสมกับวิตามินซูเปอร์วีทหรือวิตามินรวมชนิดผงผสมอาหารให้ไก่กินสม่ำเสมอ จะทำให้ไก่ชนมีเชื้อดี ไข่ดก เปอร์เซ็นต์การฟักออกสูง ลูกไก่ออกมาสมบูรณ์แข็งแรง ในการผสมพันธุ์แม่ไก่จะเริ่มวางไข่ การไข่จะไข่เป็นชุด ชุดละประมาณ 8-12 ฟอง เมื่อไข่หมดชุดแม่ไก่จะฟักไข่ประมาณ 3 สัปดาห์ อัตราการฟักไข่ออกประมาณ 75-85% อัตราการไข่และการฟักไข่จะต่างกันไปตามฤดูกาลคือจะสูงสุดในฤดูหนาว ฝน และร้อนตามลำดับ

การให้แม่ไก่ฟักไข่เองนั้นเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะนอกจากจะได้ผลดี ฟักออกมาได้ลูกไก่แข็งแรง และยังไม่ต้องเป็นภาระแก่เกษตรกร ในเรื่องที่จะต้องคอยดูแล หรือปฏิบัติต่อการฟักไข่ ควรที่จะเลี่ยงการนำตู้ฟักไข่มาใช้ อันจะนำไปสู่ค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ภาระมากขึ้นและผลที่ได้ไม่คุ้มค่า ระหว่างที่แม่ไก่ฟักไข่ ควรจัดหาอาหารวางไว้ใกล้ ๆ ให้พร้อม เพื่อที่แม่ไก่จะได้ไม่ต้องทิ้งรังไข่ไปหาอาหารกินนานเกินควร ระวังอย่าให้แม่ไก่อดอยาก เพราะอาจทำให้รังไข่ที่ฟักได้

เมื่อฟักไข่ได้ครบ 1 และ 2 สัปดาห์ ควรนำไข่ไก่มาส่องดู จะอาศัยแสงแดดหรือแสงไฟ ฟังก็ได้ โดยมีวนกระดาษเป็นรูปทรงกระบอก ตอนปลายให้เล็กกว่าไข่หันมาทำมุมตกหรือตรงกับแสงสว่าง ไข่ที่อายุ 7 วัน ถ้าเป็นไข่ที่ดี จะเห็นเส้นเลือดเป็นร่างแหสีแดงสดใสตรงกลางเคลื่อนไหวได้นั้นคือลูกไก่กำลังเจริญเติบโตไข่อายุ 14 วัน ตัวลูกไก่จะโตขึ้นมีการเคลื่อนไหว ร่างแหเส้นโลหิตสีแดง มีขนาดโตเกือบเต็มฟอง

ส่วนไข่ที่เสีย หรือเชื้อตาย เวลาส่องดูจะเห็นเป็นน้ำเหลวหรือดำภายในไข่ ไข่ที่เชื้อตายในสัปดาห์แรก จะเห็นลักษณะเป็นวงแหวน ไม่มีร่างแหสีแดงของเส้นโลหิตหรือมีก๊อชผิดปกติหรือจุดดำติดเปลือกไข่ ถ้าตายในสัปดาห์ที่ 2 ก็จะเป็นแบบเดียวกัน แต่ขนาดใหญ่กว่าและไม่มี การเคลื่อนไหว ไข่เชื้อตายและไข่เสียเหล่านี้ควรคัดทิ้งเมื่อส่องพบ มิฉะนั้นจะแตกเน่าเหม็นและทำให้ไข่ดีพลอยเสียไปด้วย

พอแม่ไก่ฟักถึงวันที่ 20 ลูกไก่โตเต็มที่ จะเริ่มออกจากไข่ ขณะนี้อายุคว่นย้ายลูกไก่ลงมา ควรรอให้ลูกไก่ออกหมด และขนแห้งก่อน จึงนำลูกไก่พร้อมแม่ไก่ลงจากรังไข่

การเลี้ยงลูกไก่ระยะแรก

ลูกไก่อายุ 1 - 7 วัน ระยะนี้ยังอยู่ในขั้นอันตรายมากไม่สมควรให้แม่ไก่เฝ้าเดินเที่ยวคุ้ยเขี่ย ควรนำขังสุ่มรวมกับแม่ไก่ไว้ก่อน

สำหรับอาหารการให้อาหารนั้นในลูกไก่อายุ 1 วัน เมื่อเอาลงจากรังไข่จำเป็นต้องให้อาหาร เพราะลูกไก่มีอาหารสำรองหรือไข่แดงอยู่ในกระเพาะแล้ว เราควรให้กินเฉพาะน้ำสะอาดเท่านั้น เมื่อลูกไก่อายุ 2 วันไปแล้ว จึงเริ่มให้กินอาหารไก่เล็ก โดยให้อาหารกินครั้งละน้อย ๆ เท่าที่ลูกไก่จะกินหมดภายใน 5-10 นาที วันละ 2 ครั้ง เช้าและเย็น

ภาพ 3-1 การเลี้ยงลูกไก่ระยะแรก

การเลี้ยงลูกไก่อายุ 1 สัปดาห์ขึ้นไป

เมื่อลูกไก่อายุเลข 7 วัน หรือ 1 สัปดาห์ขึ้นไปแล้ว ก็จะสามารถปล่อยให้แม่ไก่ออกมาเดินเที่ยวคุ้ยเขี่ยได้บ้างแล้วในบางโอกาส แต่ไม่ควรปล่อยเมื่อเวลาเข้านครู ที่น้ำค้างยังไม่แห้ง หรือมีฝนตก เพราะอาจทำให้ลูกไก่เป็นหวัด หรือหนาวตายได้ สำหรับการเลี้ยงลูกไก่ในระยะนี้ เราจะต้องคอยระมัดระวังไว้บ้างเพราะบางทีแม่ไก่อาจปฏิบัติหน้าที่บกพร่องไป เช่น นำลูกไก่ไปในที่ชื้นและหรือป่ารก หรือบางทีในขณะที่เขี่ยอาหารให้ลูก อาจทำให้เศษไม้ หิน ดิน กระเด็นถูกลูกไก่ได้ ทำให้ลูกไก่ที่ยังไม่แข็งแรงเพียงพออาจเจ็บป่วยหรือตายได้

ลูกไก่ในระยะนี้จะสามารถหาอาหารอื่น ๆ ในธรรมชาติกินได้บ้างแล้วแต่ก็ต้องให้กินอาหารและน้ำสะอาด โดยต้องมีทิ้งไว้ให้ไก่กินอยู่เสมอตลอดทั้งวัน ไม่สมควรจะให้ขาดอาหารและน้ำเป็นอันขาด

ภาพ 3-2 ลูกไก่อายุ 1 สัปดาห์ขึ้นไป

การเลี้ยงลูกไก่อายุ 1 เดือนขึ้นไป

เมื่อลูกไก่อายุได้ประมาณ 1 เดือน หรือเลยกว่านี้ไปแล้วลูกไก่จะมีความแข็งแรงพอแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องเอาใจใส่มากนัก หรือปล่อยประละเลยบ้างก็ได้ แต่ยังคงได้ผลดีเสียอีก ที่ได้ปล่อยให้ลูกไก่มีความกึกก้อง กระโดดโลดเต้นไปตามวิธีสับ จะทำให้เกิดความอดทน และมีกำลังวังชามากยิ่งขึ้น ดังนั้นในลานปล่อยเลี้ยงจึงควรให้กว้างขวางพอที่จะให้ลูกไก่ชุกชนได้ตามสะดวก อีกทั้งควรมีสัตว์ต่าง ๆ ไว้ให้ตามความเป็นจำเป็นเช่น

1. สถานที่สำหรับเล่นฝุ่น จะต้องอยู่ในที่ร่มหรือได้ต้นไม้คือเป็นลานดินร่วนปนทราย ไม่มีขยะมูลฝอยหรือหญ้า

2. สถานที่สำหรับแสงแดดและอากาศบริสุทธิ์ คือเป็นลานกลางแจ้งมีแสงแดดส่องได้ทั่วถึง และถ้าเป็นลานหญ้าที่มีตึกเตนและแมลงชนิดต่าง ๆ อาศัยอยู่บ้างก็ยิ่งดี เพราะลูกไก่จะได้วิ่งไล่จับแมลงกินเป็นอาหารในลานเป็นเวลานาน ๆ จะได้เป็นการออกกำลังกายไปในตัว

ลูกไก่ในช่วงนี้จำเป็นต้องให้อาหารอย่างเพียงพอ ให้อาหารวันละ 2 ครั้ง เช้าและเย็น สำหรับการหลับนอนในตอนกลางคืนก็เช่นกัน ควรให้ลูกไก่ได้หลับนอนในโรงเรือนที่ปลอดภัย แต่ต้องให้นอนบนคอนที่นอนที่ไม่สูงนักและห่าง ๆ กันอย่าให้นอนบนลานเสมอได้เป็นอันขาด เพราะจะทำให้กระดูกแข็ง ขา จะไม่ค่อมแข็งแรง

ภาพ 3-3 ลูกไก่อายุ 1 เดือนขึ้นไป

การเลี้ยงลูกไก่รุ่น

ลูกไก่ที่จัดว่าเป็นไก่รุ่นกระตังนั้นจะมีอายุประมาณ 3 เดือนขึ้นไป ลูกไก่ช่วงนี้จะมี ความแข็งแรงพอที่จะแยกออกไปหากินต่างหาก จะไม่ค่อยอยู่กับแม่ของมันแล้ว

ระยะนี้ลูกไก่ (ในชุดเดียวกัน) จะเริ่มชนกันอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ ชนิดเต็มฝ่าเท้าหรือเรียกว่า การตีห่าแม่ ในช่วงนี้จำเป็นต้องเอาใจใส่ ไม่ให้ลูกไก่ชนกันได้เพราะจะทำให้เกิดบาดแผลเลือด ออกเป็นการบั่นทอนสุขภาพ ทำให้ลูกไก่ชะงักการเจริญเติบโตและหากเกิดบาดแผลชนิดที่เป็น แผลหรือรังรักษาหายยากแล้ว ก็มักจะผอมแกระแกร็น วิธีป้องกันที่ดีที่สุดก็คือ ถ้าเห็นว่าไก่ตัวใด ถูกจิกตีมาก ก็ให้แยกไปขังเลี้ยงไว้ต่างหากเสียก่อน และในช่วงนี้เราต้องพยายามทำให้ไก่เริ่มมี ความเชื่อ ซึ่งการทำให้ไก่เชื่อนั้นไม่ยาก (ปกติแล้วไก่ชนจะยอมเชื่อง่ายดังบรรพบุรุษของมัน) โดยการจับเล่นลูบลำในเวลาให้อาหาร หรือคอนเข้านอนในคอนเย็น

สำหรับการให้อาหารในระยะนี้ ควรเริ่มให้กินข้าวกล้องและข้าวเปลือกได้แล้วให้กินวัน ละ 2 ครั้ง ตอนสายและเย็น แต่ถ้าหากในบริเวณสถานที่ปล่อยไก่เลี้ยงนั้นขาดแคลนอาหารจากธรรมชาติ เช่น ไล่เดือนดิน แมลงปลวก แมลงแกลบ และหญ้าสดอ่อน ๆ ก็หากินไม่ค่อยได้ ก็ อาจเพิ่มอาหารให้ไก่กินในระยะนี้ได้

ไก่ชนเป็นไก่ที่ต้องใช้พลังกำลังความแข็งแรง และความสมบูรณ์ของร่างกายในการต่อสู้ ดังนั้นควรเลี้ยงไก่ในระยะนี้แบบปล่อยให้มีโอกาสคุ้ยเขี่ยหากินตามธรรมชาติ ในการเลี้ยงแบบปล่อยนี้ ต้นทุนจะน้อยคุ้มทุนแม้จะขายเป็นไก่เนื้อก็ตาม แต่หากเลี้ยงแบบขังให้ไก่กินอาหารแล้วเลี้ยงไว้ในโรงเรือนอย่างเดียวยังจะทำให้ต้นทุนสูง

ในระหว่างการเลี้ยงดูในระยะนี้ถ้าหากสังเกตว่า มีลูกไก่ตัวใดตัวหนึ่งผอมแคระแกรน เติบโตไม่ทันเพื่อนรุ่นเดียวกัน ก็ขอให้สงสัยได้เลยว่าไก่ตัวนั้นมีพยาธิอยู่ในลำไส้และในกระเพาะอาหารให้ทำการถ่ายพยาธิซึ่งยาถ่ายพยาธิไก่นี้สามารถซื้อหาได้จากร้านค้าจำหน่ายอาหารสัตว์และเวชภัณฑ์รักษาสัตว์ทั่วไป

ภาพ 3-4 ลูกไก่อายุ 3 เดือนในฟาร์ม

การคัดเลือกประเภทของไก่ชน

เมื่อลูกไก่โตขึ้นมีอายุได้ 5-6 เดือน ก็จะเริ่มมีขนหาง ขนสร้อยคอขึ้นสวยงาม และจะเริ่มหัดขัน พอมีอายุเลยไปจากนี้สักหน่อยอายุประมาณ 7-8 เดือน ก็จะรู้จักกรีดทับตัวเมีย และขันได้ชัดแล้วก็ให้จับขังคู่เอาไว้และพยายามทำให้ไก่มีความเชื่อง พร้อมกับให้สังเกตดูว่าไก่ตัวไหนมีขนาดรูปร่างดีสีสวย และลักษณะดีข้ออย่างไร ซึ่งจะต้องสังเกตกันอย่างละเอียดละออเพื่อให้ได้ไก่ชนตามที่ต้องการ

ภาพ 3-5 ไก่ตัวผู้อายุ 5 เดือน ในฟาร์ม

ภาพ 3-6 ไก่ตัวเมียอายุ 5 เดือน ในฟาร์ม

อาหารและการให้อาหารไก่ชน

การให้อาหารไกชนนั้นจะมีความแตกต่างกับไก่พันธุ์ชนิดอื่น ๆ บ้างเล็กน้อยโดยเฉพาะในเรื่องของความต้องการระดับโปรตีนและพลังงาน ในการให้อาหารไกชนนั้นมีปัจจัยที่สำคัญคือ มีต้นทุนในการเลี้ยงไม่มากนัก ใช้ง่ายสะดวกและไม่สร้างภาระให้กับผู้เลี้ยงมากนัก และข้อสำคัญก็คือ พยายามใช้วัตถุดิบที่ที่สามารถหาได้ด้วยการเสียค่าใช้จ่ายน้อย เช่น รำ ปลายข้าว ข้าวเปลือก หรือผลพลอยได้อื่น ๆ ในท้องถิ่น จากการสอบถามและสังเกตการณ์จากฟาร์มที่ศึกษา จำนวน 5 ฟาร์ม พบว่าสัดส่วนของรายละเอียดวัตถุดิบอาหารสัตว์สำหรับไก่ประเภทต่าง ๆ มีสัดส่วนแตกต่างกันไปดังรายละเอียดในตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 แสดงสูตรอาหารสำหรับไก่ประเภทต่างๆ

วัตถุดิบอาหารสัตว์ (ก.ก)	ไก่เล็ก	ไกรุ่น	ไก่ใหญ่
ปลายข้าว	50.7	51.9	49.1
รำละเอียด	20	25	20
กากถั่วเหลือง	21	10	12.1
ปลาป่น	5	5	5
เปลือกหอย	0.3	0.6	5.8
แคลเซียม	1	0.5	0.5
เกลือ	0.5	0.5	0.5
ไบโกระดินตากแห้ง	0.5	4	5
วิตามินแร่ธาตุ	1	2	2
รวม (ก.ก.)	100	100	100

การให้อาหารลูกไก่อีกวิธีหนึ่งก็คือ การหาปลวกในพื้นที่ใกล้เคียงให้กับลูกไก่กิน ทำให้ลูกไก่โตเร็วมาก เพราะปลวกมีโปรตีนค่อนข้างสูง และลูกไก่ชอบมาก หรือมีวิธีที่จะทำปลวกแบบง่าย ๆ ก็คือ ใช้วิธีหาเศษไม้ลังมาวางไว้ตามลานบ้าน คลุมไว้ด้วยเศษใบไม้ ทั้งไว้ระยะหนึ่งจะมีปลวกมาเจาะกินเนื้อไม้จำนวนมาก และนำเศษไม้ที่มีปลวกอยู่นั้น นำมาให้ลูกไก่จิกกินก็จะ เป็นอีกวิธีที่หาแหล่งโปรตีนที่มีราคาถูกและไม่เป็นการสิ้นเปลืองแต่ประการใด

การให้อาหารลูกไก่

อาหารไก่อันดับเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากไก่จะให้ผลผลิตสูงตามความสามารถของไก่หรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของอาหารที่ไก่กินเข้าไป การให้อาหารที่มีคุณภาพดีและเหมาะสมกับความต้องการของไก่ในระยะต่าง ๆ ของอายุและขนาด ผู้เลี้ยงก็จะได้ผลผลิตที่ดี เช่น โตเร็ว เนื้อมาก ไช้ดกและทน ขยายพันธุ์ได้มาก และไม่ค่อยเป็นโรค เป็นต้น เป็นการตอบแทนที่เข้าทำนองที่ว่า “เราเลี้ยงไก่ ไก่ก็เลี้ยงเรา” ดังนั้นการที่ไก่เจริญเติบโตได้ดี มีความแข็งแรง และให้ไข่ดก ต้องได้กินอาหารเพียงพอกับความต้องการ ซึ่งอาหารที่ไก่ต้องการก็สามารถแบ่งได้ 6 ประเภท ด้วยกันคือ

คาร์โบไฮเดรต เป็นอาหารซึ่งส่วนใหญ่จะให้พลังงานสำหรับการดำรงชีวิตและการผลิตต่าง ๆ แก่ร่างกาย คาร์โบไฮเดรตมีมากในเมล็ดธัญพืชชนิดต่าง ๆ และผลพลอยได้ เช่น ข้าว รำ (รำหยาบไม่เหมาะที่จะใช้เป็นอาหารไก่ เพราะมีกากมาก) ข้าวโพด ข้าวฟ่าง เป็นต้น

ไขมันและน้ำมัน เป็นอาหารที่ให้พลังงานสูงกว่าคาร์โบไฮเดรตประมาณ 2 เท่า และยังให้กรดไขมันบางชนิดที่จำเป็นสำหรับสัตว์อีกด้วย ส่วนมาก เมล็ดพืชจะมีไขมันอยู่ แต่แหล่งใหญ่ได้แก่ มันหมู ไขมันวัว หรือน้ำมันพืชต่าง ๆ

โปรตีน เป็นอาหารที่ช่วยในการสร้างเนื้อเยื่อที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและช่วยในการสร้างและซ่อมแซมรักษาส່วณต่าง ๆ ของร่างกาย รวมทั้งยังนำไปใช้ในการสร้างไข่และเนื้อด้วยโดยปกติแล้วอาหารแต่ละสูตรมักจะมีโปรตีนอยู่ประมาณ 15 – 25 เปอร์เซ็นต์ แหล่งของโปรตีนมีทั้งได้จากพืชและสัตว์ ตัวอย่างที่ได้จากพืช ได้แก่ ถั่วเหลือง ถั่วลิสง เมล็ดฝ้าย สำหรับตัวอย่างที่ได้จากสัตว์ เช่น ปลาและเนื้อสัตว์ เป็นต้น

วิตามิน เป็นสิ่งที่สัตว์ทุกชนิดต้องการ (แต่ต้องการเพียงเล็กน้อย) เพราะทำหน้าที่หลายอย่างในขบวนการต่าง ๆ ในร่างกาย เช่น เพื่อนำไปช่วยสร้างความเจริญเติบโต ความแข็งแรงของร่างกาย สะสมไว้ในไข่อาหารธาตุต่าง ๆ สำรองไว้ให้ลูกไก่ และเพื่อใช้ในการสืบพันธุ์

แร่ธาตุ สัตว์ปีกทุกชนิดต้องการอาหารประเภทแร่ธาตุตลอดเวลา เพื่อนำไปเสริมสร้างกระดูกก่อสร้างร่างกายในวัยเติบโต และเอาไปชดเชยกับแร่ธาตุที่สูญเสียไปทางการขับถ่าย ทางที่เป็นไข่ และทางหน้าที่อื่น ๆ อันเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของไก่ แหล่งของธาตุต่าง ๆ ที่มีอยู่ในอาหารไก่ ได้แก่ กระดูกป่น เปลือกหอย และเกลือ นอกจากนี้โปรตีนบางอย่างก็เป็นแหล่งของแร่ธาตุบางชนิด

น้ำ นับว่าเป็นอาหารที่สำคัญที่สุด เพราะไก่ขาดน้ำไม่ได้ ถ้าขาดน้ำจะทำให้ไก่ไม่กินอาหาร ในร่างกายของไก่มีน้ำประมาณ 60 – 80 เปอร์เซ็นต์ ผู้เลี้ยงจะต้องให้น้ำที่สะอาดและพอเพียงแก่ความต้องการของไก่

การให้อาหารลูกไก่นั้นมีความสำคัญเพราะลูกไก่ถ้าอายุต่างกันย่อมต้องการอาหารแตกต่างกัน วิธีการให้อาหารมีดังนี้

ลูกไก่อายุ 1 วัน เมื่อนำลูกไก่ลงมาจากโรงไข่ ไม่สมควรให้ลูกไก่กินอาหารเพราะลูกไก่มีอาหารสำรองหรือไข่แดงอยู่ในกระเพาะแล้ว เราควรให้กินเฉพาะน้ำสะอาดและกรวด ทราขเล็กน้อย

ลูกไก่อายุ 2 – 7 วัน ควรให้กินอาหารสำหรับไก่เล็กผสมกับปลายข้าวที่มีจำหน่ายตามร้านขายอาหารสัตว์ เพราะจะสะดวกในการเลี้ยงและทำให้ลูกไก่โตเร็วให้กินเช้าและเย็น และให้กินครั้งละน้อย ๆ เท่าที่ลูกไก่จะกินหมดภายใน 5 – 10 นาที มีน้ำสะอาด กรวด ทราขเล็กน้อย ให้ลูกไก่ได้จิกกินตลอดวัน

ลูกไก่อายุ 8 – 30 วัน ในระยะนี้เป็นระยะที่ลูกไก่หาอาหารอื่นกินได้บ้างแล้ว แต่ก็ต้องให้หัวอาหารไก่ผสมกับปลายข้าวให้ลูกไก่กิน และจะให้อาหารแบบนี้ไปจนกว่าลูกไก่จะอายุได้ 30 วัน เมื่อพ้นระยะนี้ไปแล้วลูกไก่จะแข็งแรงและโตพอที่จะหาอาหารจากธรรมชาติเองได้

การให้อาหารลูกไก่อายุ 1 เดือนขึ้นไป

ระยะนี้การให้อาหารง่ายมาก ควรตั้งต้นให้กินอาหารข้าวกล้องและข้าวเปลือกได้แล้ว ส่วนทางด้านอาหารไกรุ่นจะให้เพียงอาหารเสริมให้ไก่กินตอนเย็นและปล่อยให้หาอาหารเองตามธรรมชาติ เช่น ไล่เดือน ปลวก แมลง และหญ้าอ่อน ๆ สำหรับการอาหารเสริม เช่น ใบกระถินโดยการนำไปตากแห้ง ก็จะเป็นการช่วยเพิ่มสารอาหารให้แก่ไก่ชนได้เป็นอย่างดี

การให้อาหารสำหรับไก่อายุ 3 เดือนขึ้นไป

ไก่ในช่วงนี้จะถือได้ว่าเจริญเติบโตถึงขั้นที่มีความสามารถในการหาอาหารตามธรรมชาติได้ดี แต่ก็ก็ต้องการอาหารเพิ่มมากขึ้นกว่าปกติจากที่เคยต้องการ ดังนั้นการให้อาหารเสริมในระยะนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง นอกเหนือจากปลายข้าว รำ ข้าวเปลือกแล้วถ้าเป็นไปได้ควรมีการเสริมวัตถุดิบที่ให้ธาตุอาหารแคลเซียมและฟอสฟอรัส ซึ่งเป็นสารอาหารที่จำเป็นได้แก่ เปลือกหอย กระดองปู ซึ่งมีอยู่ชุกชุมในฤดูฝน ให้นำมาทุบให้ละเอียดใส่ภาชนะตั้งทิ้งไว้ให้ไก่กินเพื่อเป็นอาหารเสริมสำหรับไก่ชน

ในส่วนของแมลงนั้นในการจุดไฟให้แสงสว่างภายในครัวเรือนในเวลาค่ำคืนอาจจะเป็นประโยชน์ในการรวบรวมแมลงเพื่อเป็นอาหารของไก่ได้โดยการจับให้มีภาชนะใส่น้ำรองรับไว้ได้ หลอดไฟ แล้วช้อนแมลงมาเป็นอาหารให้ไก่ สารอาหารที่ได้จากแมลงนี้จะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนโปรตีน และเป็นอาหารเสริมสำหรับไก่

การให้อาหารไก่อายุ 5 เดือนขึ้นไป

การให้อาหารสำหรับไก่อายุนี้โดยปกติจะให้อาหารหลักคือข้าวเปลือกในตอนเช้าและเย็น เพราะถือว่าเป็นไก่ที่โตแล้ว ส่วนทางด้านอาหารเสริมก็จะให้บ้างเป็นครั้งคราว ในกรณีที่ต้องการเสริมสร้างความแข็งแรงของกระดูก และกล้ามเนื้ออาจจะเป็นพวกแคลเซียมและวิตามินต่าง ๆ

การให้อาหารพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์

อาหารสำหรับไก่ในระยะนี้ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษเพราะอาหารถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับไก่ในระยะนี้ นอกจากการให้กินข้าวเปลือก ปลายข้าว แล้วถ้าเป็นไปได้การเสริมวัตถุดิบที่ให้ธาตุอาหารแคลเซียมและฟอสฟอรัสซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาสร้างเปลือกไข่ ซึ่งก็ได้แก่เปลือกหอย และกระดูกปูที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น ส่วนอาหารผสมที่เป็นอาหารสำหรับไก่ไข่ ก็จะนำมาผสมกับข้าวเปลือกแล้วให้เป็นอาหารสำหรับไก่ในระยะนี้

จากการศึกษาจากฟาร์มตัวอย่างจะพบว่า การกินอาหารของไก่แต่ละประเภทนั้นมีความต้องการที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้ว่าไก่เล็กมีความต้องการอาหารประเภทปลายข้าว และกากถั่วเหลืองมากกว่าไก่ในระยะอื่น ทางด้านไก่อายุนี้มีความต้องการประเภทปลายข้าวและรำละเอียดสำหรับพ่อพันธุ์ - แม่พันธุ์ หรือไก่ใหญ่นั้น มีความต้องการอาหารจำพวกเปลือกหอย และใบกระถินแห้งมากกว่าไก่ในระยะอื่น ๆ

คำแนะนำในการให้อาหารไก่ชน

1. ใช้อาหารสำเร็จรูปหรือหัวอาหารเพื่อเร่งการเจริญเติบโตของลูกไก่
2. การเลี้ยงไก่ใหญ่ควรให้อาหารเสริมหรือแร่ธาตุผสมอาหาร
3. ควรใช้อาหารที่มีในท้องถิ่นเช่น รำ ปลายข้าว ข้าวเปลือก ข้าวโพดเพื่อเป็นการลดต้นทุนในการผลิต
4. ควรให้อาหารไก่เป็นเวลา
5. นำกินใส่ไว้ในภาชนะให้น้ำอย่างให้ขาด เพราะไก่จะชอบกินน้ำสะอาด
6. ถ้าเป็นไปได้ควรผสมเปลือกหอยป่นและเกลือลงไปเล็กน้อยในอาหารผสมที่ใช้เลี้ยงไก่ จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องเปลือกไข่บาง และปัญหาการจิกกินไข่ของแม่ไก่ได้เป็นอย่างดี

7. สำหรับการให้อาหารลูกไก่ ควรเป็นอาหารที่ละเอียด และให้ทีละน้อย ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ระบบการย่อยอาหารของลูกไก่ต้องทำงานหนักจนเกินไป

8. ในช่วงการให้ไข่และฟักไข่ของแม่ไก่ ควรมีอาหารเสริมเป็นพิเศษสำหรับแม่ไก่ เพื่อช่วยให้แม่ไก่มีสุขภาพแข็งแรง ไม่ทรุดโทรมเร็ว และไม่ต้องไปหากินไกล ๆ

9. การให้เศษอาหารเลี้ยงไก่ ควรที่จะได้ค้ำจนถึงความสะอาดและสิ่งแปลกปลอมที่อาจเป็นพิษต่อไก่ได้

10. ควรให้หญ้าขน ใบกระถิน หรือเศษใบพืชผักชนิดต่าง ๆ เช่น ใบผักกาด ใบปอ และใบมัน เป็นต้น มาสับหรือวางไว้ให้ไก่ได้กินบ้าง จะทำให้ไก่ได้รับวิตามินและโปรตีนเพิ่มขึ้น

11. ในช่วงฤดูแล้ง ไก่มักขาดแคลนหญ้า ผู้เลี้ยงอาจปลูกต้นกระถินไว้ให้ไก่กิน ในบริเวณใกล้เล้า หรืออาจเพาะกล้าข้าวโพด ข้าวเปลือก และถั่วเขียว ให้ไก่กินก็ได้

โรงเรือนและอุปกรณ์การเลี้ยงไก่ชน

โรงเรือนและอุปกรณ์ที่จำเป็นบางอย่าง เช่น รางน้ำ รางอาหาร นับว่าเป็นปัจจัยที่ผู้เลี้ยงไก่จะมองข้ามไม่ได้ เพราะนอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยให้ไก่ได้สุขสบายแล้วยังช่วยป้องกันศัตรูธรรมชาติ ช่วยในการทำให้ไก่แข็งแรง เวลาทำวัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่ ก็สามารทำได้ง่าย ไม่ต้องเสียเวลาในการจับ โดยเฉพาะลูกไก่เล็กเมื่อออกจากไข่แล้วควรเลี้ยงไว้ในโรงเรือนอนุบาลก่อน เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายและความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการติดเชื้อโรคได้

แบบของโรงเรือนในฟาร์มนั้นเป็นแบบที่สามารถทำได้ง่าย สะดวก ราคาไม่สูงมากนักเพราะใช้วัสดุภายในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ ไม้ยูคา หญ้าคา ลักษณะของโรงเรือน ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ระบายอากาศร้อนได้ อากาศถ่ายเทได้สะดวกกันลม โกรกและกันฝนสาดได้ดี
2. อากาศในโรงเรือนควรเย็นสบายไม่อับชื้น
3. สร้างง่าย ไม่ซับซ้อน ราคาประหยัด ใช้วัสดุที่หาได้ในพื้นที่
4. ทำความสะอาดได้ง่ายและทั่วถึง สะดวกต่อการเข้าไปปฏิบัติดูแลไก่
5. รอบๆ โรงเรือนควรมีร่องระบายน้ำ ไม่ให้น้ำไหลเข้าพื้นโรงเรือนได้
6. บริเวณรอบนอกโรงเรือนควรทำรั้วกันรอบบริเวณ โดยใช้ไม้ไผ่ตีระแนงหรือใช้ไม้ไผ่

สานเป็นตาห่างๆ

7. ที่ให้น้ำให้อาหาร ต้องมีพร้อมควรใช้วัสดุที่หาได้ง่าย เช่น ยางรถยนต์เก่า กระบอกลไม้ไผ่ มาตัดแปลงทำ

8. รั้วสำหรับวางไข่ ทำให้ครบจำนวนแม่ไก่ เพื่อกันการแย่งวางไข่

9. ทำห้องเก็บอุปกรณ์อาหารไก่ไว้ในโรงเรือน บริเวณใกล้เคียงเพื่อความสะดวก

10. อุปกรณ์ป้องกันโรคไก่ (กระตักน้ำแข็ง กระบอกลึดยา เข็มลึดยา เข็มแทงปีก) เตรียมไว้ให้พร้อมที่จะใช้งานได้ทันที

ในฟาร์มไก่นั้น การทำโรงเรือนแบบเพิงหมาแหงน เป็นแบบที่ง่ายที่สุดเพราะไม่สลับซับซ้อนเหมือนแบบอื่นๆ แต่ต้องให้ด้านหน้าของโรงเรือนอยู่ทางทิศตะวันออก และมีชายคายยื่นออกมาอีกข้างละ 1 เมตร เพื่อป้องกันไอแดดและละอองฝน

โรงเรือนไก่นั้นควรจัดคอนนอนให้ไก่ และต้องมียางพาราพาดคอนนอนที่ตีคือถ้าไม้ไผ่ขนาดพอเหมาะสม สูงไม่น้อยกว่า 1 เมตร บริเวณพื้นดินใต้คอนนอนควรเป็นที่ซึ่งแสงสว่างส่องถึง เพราะมูลของไก่ที่ถ่ายออกมาจะได้แห้ง ป้องกันความอับชื้น ตลอดจนเป็นการทำให้แสงแดดได้ฆ่าเชื้อโรคที่ปนออกมากับมูลของไก่ และเป็นการสะดวกในการทำความสะดวกโรงเรือน ในการทำความสะอาดโรงเรือน ควรนำเอามูลไก่ออกอยู่เสมอ และโรยปูนขาวบริเวณพื้นคอก เป็นการช่วยกำจัดกลิ่นเหม็นจากมูลไก่ เป็นการรักษาความสะอาดภายในโรงเรือนเป็นอย่างดี

รางอาหารและที่ให้น้ำไก่ ควรทำไว้ล่วงหน้าเพราะรางอาหารไก่ทำให้ไก่ได้รับอาหารที่สะอาดอยู่เสมอ การจัดทำที่ให้น้ำและอาหารไก่สามารถใช้ยางรถยนต์เก่านำมาผ่าครึ่ง หรือใช้ลำไม้ไผ่แบ่งครึ่ง ก็สามารถใช้เป็นรางน้ำและรางอาหารได้เป็นอย่างดี

ในการจัดทำโรงเรือนและการจัดหาอุปกรณ์ เช่น การทำรางอาหารรางน้ำและอุปกรณ์ภายในโรงเรือน จะต้องจัดเตรียมให้พร้อมและเสร็จครบครันก่อนที่จะเริ่มหาพันธุ์ไก่มาเลี้ยง เพราะเมื่อนำพันธุ์ไก่มาแล้ว จะได้นำเข้าเลี้ยงในโรงเรือนได้ทันที จะเห็นได้ว่าศัตรูธรรมชาติด้านต่างๆ ของการเลี้ยงไก่นั้น ก็มีความสำคัญที่จะต้องระมัดระวังยิ่งกว่าโรคระบาดเสียอีกดังนั้นในการสร้างโรงเรือน ต้องให้มีรั้วรอบขอบชิดให้ไก่ได้อยู่อย่างสบายและปลอดภัย

โรงเรือนสำหรับไก่นั้นในฟาร์มตัวอย่าง จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. โรงเรือนสำหรับพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ ในฟาร์มตัวอย่างมีพ่อพันธุ์หลักของฟาร์มอยู่ 5 ตัว ดังนั้นโรงเรือนสำหรับพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ มีจำนวน 5 โรงเรือน เป็นโรงเรือนที่ใช้ในการผสมพันธุ์ของพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ในฟาร์ม ภายในโรงเรือนมีทั้งสำหรับการให้อาหารและน้ำ รวมถึงการจัดทำคอนนอน และรังไข่ไว้ในโรงเรือนอย่างเพียงพอ ต่อความต้องการ

2. โรงเรือนสำหรับอนุบาลไก่เล็ก โรงเรือนสำหรับไก่เล็กนั้นภายในโรงเรือนจะทำเป็นลานกว้าง มีหลังคาสำหรับบังแดดบังฝน มีถ่มไข่ไว้ในโรงเรือน เพื่อใช้สำหรับขังไก่แม่พันธุ์กับลูกไก่ให้อยู่ด้วยกันในถ่มภายในโรงเรือน

3. โรงเรือนไก่รุ่น โรงเรือนไก่รุ่นจะเป็นโรงเรือนขนาดใหญ่สำหรับให้ไก่ในฟาร์มได้อาศัยหลบร้อนในเวลากลางคืน และพักผ่อนหลบแดดหลบฝนในเวลากลางวัน ภายในโรงเรือนจะทำคอนนอนให้ไก่ในระดับต่างๆ เพื่อให้ไก่ได้นอนในเวลากลางคืน โรงเรือนสำหรับไก่รุ่นนี้จะทำในลักษณะเป็นแนวยาว เพื่อให้เวลาไก่นอนในเวลากลางคืนไก่จะได้ไม่แออัด อากาศถ่ายเทได้สะดวก และง่ายในการดูแลรักษาและทำความสะอาดโรงเรือน

ภาพ 3-7 โรงเรือนในฟาร์มตัวอย่าง

โรคติดต่อและวิธีการป้องกัน

โรคนิวคาสเซิล

สาเหตุ เกิดจากพารามิกโซไวรัส แต่ละสเตรนของไวรัสทำให้เกิดโรค มีความรุนแรงต่างๆ กัน

การแพร่โรค เชื้อไวรัสจะมีอยู่ในน้ำมูก น้ำตา และอุจจาระของสัตว์ป่วยและจะมีเชื้อปนเปื้อนไปกับฝุ่นละออง จึงทำให้เกิดการระบาดได้รวดเร็วมากอัตราการระบาดในฝูงมีถึง 90 เปอร์เซ็นต์

อาการ ชนิดที่มีพิษรุนแรงจะทำให้เกิดโรคทันทีทันใด ไก่เริ่มตายโดยยังไม่มีอาการใด ๆ มีแต่อาการซึม อ่อนเพลีย ไม่กินอาหารและถ่ายเหลว บางตัวมีอาการสั้นเป็นอัมพาตที่ขาและปีก ขากระตุกเป็นระยะๆ มีอาการคอบิดไปทางด้านหลัง ไก่ที่ป่วยเป็นโรคในระบบทางเดินหายใจจะมีอาการหายใจลำบากอ้าปากหายใจ น้ำมูก น้ำตาไหล ร่วมกับอาการทางประสาท ชนิดที่มีพิษรุนแรงปานกลาง จะมีอาการทางระบบทางเดินหายใจ ไก่อายุน้อยจะมีอาการทางประสาทร่วมด้วย และจะมีอาการรุนแรงกว่าไก่โต ชนิดที่มีพิษไม่รุนแรงจะไม่แสดงอาการหรือมีอาการทางเดินหายใจเล็กน้อย และจะหายไปเอง

พยาธิสภาพ จะพบจุดเลือดออกได้ทั่วไป ในอวัยวะระบบย่อยอาหารเมื่อป่วยนานขึ้นจะพบแผ่นเนื้อตายบนผิวเยื่อหุ้มในลำไส้ในอวัยวะหายใจ อวัยวะสืบพันธุ์ และสมองก็จะพบจุดเลือดออกได้ทั่วไป

การป้องกัน

1. จัดการสุขาภิบาลภายในเล้าให้สะอาด ป้องกันพาหะนำโรคต่างๆ เช่น นกกระจอก เป็ด และนกบางชนิด
2. ให้อาหารให้ครบตามความต้องการของสัตว์ เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง
3. ให้วิตามินเสริม เมื่อสัตว์เกิดความเครียดจากการทำวัคซีนหรือการเคลื่อนย้ายสัตว์
4. ให้วัคซีนนิวคาสเซิล การให้วัคซีนครั้งแรกช่วงอายุ 5-7 วันควรให้โดยวิธีหยอดจมูกหรือหยอดตา เพื่อให้ได้วัคซีนครบตามจำนวนการให้วัคซีนในครั้งที่ 2 อาจให้โดยวิธีละลายน้ำให้กิน

โรคหลอดลมอักเสบติดต่อกัน

สาเหตุ เกิดจากโคโรนาไวรัส

อาการ ไข้แสดงอาการป่วยอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในไก่อเล็ก ไก่อป่วยจะไม่กินอาหารและน้ำ จะยื่นหงอยซึม โซเซ แสดงอาการหนาวสั่น หายใจลำบาก น้ำมูกน้ำตาไหล และจะมีอาการท้องเสียตามมาระยะท้ายของโรค

การติดต่อ ทางอากาศโดยติดมากับฝุ่นละออง ติดมากับอาหาร น้ำดื่ม ติดจากไก่อป่วยโดยตรง

พยาธิสภาพ จะพบลักษณะของตาอักเสบ ตาขาวแดงมีน้ำมูกคล้ายหนองติดในหลอดลมปอด และในถุงลม ไก่อที่ตายมักพบมีลักษณะไตบวมร่วมด้วย

การป้องกัน ต้องให้การสุขาภิบาลที่ถูกต้อง พร้อมทั้งให้วัคซีนตามโปรแกรม ในเขตที่ไม่มีโรคระบาด อาจให้วัคซีนรวมร่วมกับวัคซีนนิวคาสเซิลเมื่ออายุ 14-17 วัน แต่ในเขตที่มีการระบาด ควรให้วัคซีนหลอดลมอักเสบเมื่ออายุ 3-4 วัน และให้ซ้ำอีกเมื่ออายุ 14-17 วัน

โรคฝีดาษ

สาเหตุ เกิดจากโพวล์พอกซ์ไวรัส

การแพร่โรค ติดต่อกันได้หลายทาง ทางผิวหนัง เช่น บาดแผลจากการจิกตักกัน ของมีคม หรือจากขุม ซึ่งเป็นพาหนะที่สำคัญโดยขุมกินเลือดไก่อป่วยในระยะที่มีเชื้อโรคอยู่ภายในเลือด แล้วไปกัดไก่อปกติทำให้การแพร่กระจายโรคเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

อาการ เกิดตุ่มเล็กๆ กลมขึ้นตามบริเวณผิวหนังที่หน้า หงอน เหนียง หนังกา ขา ต่อมาตุ่มดังกล่าวจะใหญ่ขึ้นและเป็นหนองกลางเม็ดตุ่มมีสะเก็ดสีน้ำตาลปิดอยู่ต่อมาจะดำ แห้ง และลอกหลุดออกไป มีบางชนิดที่เป็นในลำคอ ทำให้ไก่อกินอาหารลำบาก น้ำลายไหลยืด กลืนเหม็น เป็นมากๆ ทำให้ไก่อตายได้

ป้องกันและรักษา ระวังอย่าให้ขุมกัด ในช่วงไก่อเล็ก ใช้ทิงเจอร์ไอโอดีน 5 เปอร์เซ็นต์ ทาตามเม็ดตุ่มที่ผิวหนังไก่อ และในยาปฏิชีวนะละลายน้ำให้ไก่อกินติดต่อ 3-4 วัน วิธีที่ดีที่สุด คือ ให้วัคซีนป้องกันโรคฝีดาษ โดยใช้วิธีแทงปีกที่อายุ 10 วัน

โรคอหิวาต์

สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย พาสเจอร์ลล่ามัลโตซิเด้า

การติดต่อ กินน้ำหรืออาหารที่มีเชื้อโรคนี้เข้าไป หรือติดปนเปื้อนโดยผ่านทางคนเลี้ยง สุนัข แมว ตลอดจนนก หนู ก็เป็นตัวนำโรคได้ ซากเป็ดไก่ที่เป็นโรคนี้อาโยนทิ้งในแม่น้ำ ลำคลอง ก็สามารถที่จะแพร่โรคได้อย่างรวดเร็วมาก

อาการ แบบเฉียบพลัน ไก่จะตายโดยไม่แสดงอาการของโรคให้เห็น แต่โดยทั่วไปไก่จะมีอาการหงอย ซึม เบื่ออาหาร กระหายน้ำ จีมีลีเหลืองปนเขียว หงอน, เหนียง และใบหน้ามีสีคล้ำมากกว่าปกติ และจะตายในที่สุด ในรายเรื้อรัง จะมีอาการเพียงเหนียงบวม ขอบบวมเล็กน้อย บางตัวมีน้ำมูกข้นๆ ไหลออกมา และจะเป็นตัวอมโรคภายในฝูง

การป้องกันและรักษา

- ระวังเรื่องความสะอาดของโรงเรือน ที่ให้อาหาร ที่ให้น้ำ ต้องมีการทำความสะอาดเป็นประจำ
- เลี้ยงไก่หมกรุ่น ต้องขนจีไก่ออกให้หมด และต้องทำความสะอาดฆ่าเชื้อโรคอย่างดี
- พักเส้านานอย่างน้อย 2 สัปดาห์
- ให้อัตราวัคซีนป้องกัน เมื่ออายุได้ 1 เดือน โดยฉีดเข้ากล้ามเนื้อบริเวณอกตัวละ 1 ซีซี
- การรักษาไก่ป่วย ให้ยาปฏิชีวนะ เช่น ซัลฟาควินอกซาลินละลายน้ำให้กิน เป็นเวลา 3-5 วันติดต่อกัน

โรคกัมโบโร

สาเหตุ ไอบีดีไวรัส หรือเบอนาไวรัส

การแพร่ของโรค ไก่มักได้รับเชื้อจากสิ่งแวดล้อม จากอุปกรณ์ที่ใช้ในโรงเรือน และจากพาหะต่างๆ ซึ่งรวมถึงคน และสัตว์

อาการ แบ่งออกเป็น 2 แบบ

1. แบบแสดงอาการป่วย (มักพบในไก่อายุ 3 สัปดาห์ขึ้นไป) มีอาการซึม ขนยุ่ง กินอาหารน้อยลง ท้องเสียพุ่งเป็นน้ำ ซึ่งบ่อยครั้งมีสีขาว เนื่องจากมียูเรต อัตราการตายสูง
2. แบบไม่แสดงอาการป่วย (มักพบในไก่อายุต่ำกว่า 3 สัปดาห์)

พยาธิสภาพ มีจุดเลือดออกใต้ที่กล้ามเนื้อบริเวณที่หน้าอก ขา รอยต่อระหว่างกระดูกซี่โครง และกระดูกซี่โครง คอ บวมแดงจะมีสีแดงเข้ม อาจจะมีบวมมากมีเนื้อตายหรือก้อนหนอง หรืออาจจะเห็นเยื่อใยใต้พบจุดเนื้อตายที่ม้าม ไตซีก

การป้องกันและรักษา โรคนี้ไม่มียารักษา แต่สามารถป้องกันได้ผลดีมาก ๆ โดยทำการฉีดวัคซีน ป้องกันโรคกัมโบโรโรที่ไก่อายุ 10 วัน

โรคพยาธิภายนอก

สาเหตุ เหา หมัด ไร

การติดต่อ โดยการสัมผัสโดยตรง ทำให้เกิดการติดต่อภายในโดยตรง ทำให้เกิดการติดต่อภายในฝูงได้อย่างรวดเร็ว เพราะว่าปรสิตเหล่านี้เข้ามาได้เป็นจำนวนมากนั่นเอง

อาการ ส่วนใหญ่ทำให้เกิดความรำคาญ ใกล้เคียงโศกเศร้า ผอมเนื่องจากมีการสูญเสียเลือดไปบางส่วน

การป้องกันและรักษา

- ใช้อาหารพวกมาลาโรฮอน 5 เปอร์เซ็นต์ ฉีดพ่นบริเวณเล้าไก่ แต่ระวังอย่าให้ลูกตัวไก่ หรือจะใช้มาลาโรฮอน 0.5 เปอร์เซ็นต์ ละลายน้ำแล้วจับไก่จุ่มทั้งตัวก็ได้

- พยายามใช้เกลบใหม่

โรคพยาธิไส้เดือน

สาเหตุ พยาธิตัวกลมแอสคาริเดียม แกลไล

การติดต่อ กินไข่พยาธิในระยะตัวอ่อนที่อยู่บนพื้นดิน หรือปนไปกับอาหารและน้ำ

อาการ ไก่จะซูบผอม เมื่ออาหาร ขนหยอง ปีกตก เติบโตช้า ท้องเสีย ถ้าไก่มีพยาธิมาก จะทำให้ไก่ตายได้

พยาธิสภาพ พบว่ามีพยาธิตัวแก่อยู่ภายในลำไส้ มีการอักเสบของเยื่อภายในลำไส้ใน ระดับความรุนแรงต่างๆ กัน บางรายอาจจะพบมีพยาธิไชเข้าออกไปในถุงน้ำดี หรือตับด้วย

การป้องกันและรักษา

- พยายามอย่าให้คอกไก่ชื้นแฉะ ให้ถูกแสงแดดอย่างสม่ำเสมอ

- อย่าเลี้ยงไก่หนาแน่นเกินไป

- ถ้าเลี้ยงไก่ในกรงลวดตาข่ายจะป้องกันพยาธิได้ดี

- ให้ยาถ่ายพยาธิ เมื่อไก่มีอายุ 1 เดือน ยาถ่ายพยาธิที่นิยมใช้จะอยู่ในกลุ่ม ปีเปอรานซีน เลวา

ไมซอล มีเบนดาซอล โดยมักผสมปนในอาหารให้ไก่กินเพียงครั้งเดียว

โรคพยาธิหนอนตาไก่

สาเหตุ พยาธิ ออกซีสไปรูรา แมนโซโน

การแพร่ของโรค แมลงสาบ เป็นพาหะของโรคนี้ ไก่ที่กินแมลงสาบที่มีพยาธิตัวอ่อนนี้เข้าไปทำให้เกิดโรคได้ โดยมากมักจะพบภายในฟาร์มที่ดูแลที่เก็บอาหารไม่ดีอาหารหกตกหล่นทำให้มีแมลงสาบเข้ามากินและเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว

อาการ ไก่จะกระพริบตาบ่อยๆ น้ำตาไหล มักจะถูตาด้วยหัวและปีก ต่อมาตาจะบวม และจะอักเสบเป็นหนองได้ และจะพบพยาธิชอนอยู่ที่บริเวณหัวตา ตัวสีขาวยาวประมาณ 2.5 ซม.

การป้องกันและรักษา

กำจัดแมลงสาบให้หมดไปจากเล้าไก่ โดยการรักษาความสะอาดของเล้าไก่ โดยการรักษาความสะอาดของเล้า และบริเวณที่เก็บอาหารไม่ให้เป็นที่ล่อแมลงสาบ

การรักษา ทำได้โดยการใช้สารพิษปนปลายไม้เขี่ยเอาก้อนหนองที่นัยน์ตาดอกก่อนแล้วใช้น้ำเกลือหรือน้ำเชียวจูนอ่อนๆ หยอดนัยน์ตาไก่พยาธิจะระคายเคืองและออกมาจากตาไก่ เสร็จแล้วเขี่ยเอาพยาธิออกมาหลังจากนั้นหยอดตาด้วยยาปฏิชีวนะติดต่อกัน 3 วัน

โรคมัลเรีย

สาเหตุ โปโรโตซัวพวกพลาสโมเดียม

การแพร่ระบาดของโรค ติดต่อกันโดยยุงเป็นพาหะนำโรคที่สำคัญ ลูกไก่จะแสดงอาการป่วยและตายตั้งแต่อายุประมาณ 10-68 วัน

อาการ ไก่ป่วยมีอาการหงอย ซึม ไม่กินอาหาร โลหิตจาง ขาไม่ค่อยมีแรง นอนหมอบรวมๆ กันคอดก อุจจาระเหลวสีเขียวบางครั้งอ้าปากหายใจ ก่อนตายมักมีอาการอาเจียน น้ำลายไหล และจะแยกตัวออกจากฝูง ต่อมาอีก 1-2 วัน ไก่ป่วยก็จะตาย

การรักษา ให้คลอโรควินขนาด 10 มก./นน. ไก่ 1 กก. (วันแรก) ต่อมาในวันที่ 2 และ 3 ให้ลดขนาดยาเหลือ 5 มก./นน. ไก่ 1 กก./วัน โดยผสมตั้งไว้ให้กินช่วงเช้า (3 วัน) ส่วนในช่วงบ่ายให้ยาซัลฟาโมโนเมทท็อกซิน ขนาด 200 มก./นน. ไก่ 1 กก.วัน ผสมนำไปให้กิน 2 วัน ในวันที่ 3-5 ลดขนาดยาเหลือ 100 มก. ต่อนน. ไก่ 1 กก. ต่อวัน (รวม 5 วัน)

การป้องกัน

- แนะนำให้เจ้าของฟาร์มใช้คลอโรควิน 5 มก./น้ำหนักไก่ 1 กก.ผสมน้ำให้กินติดต่อกัน 3 วัน เมื่อนำไก่เข้าเลี้ยงได้ 15 วัน, 30 วัน และ 45 วัน จะช่วยป้องกันการติดเชื้อโดยเฉพาะในฤดูฝนได้อย่างดี

- ใช้ยาพ่นฆ่ายุงที่เป็นพาหะของโรค
- กำจัดแหล่งที่อยู่ที่อยู่อาศัยของลูกน้ำยุง เช่นในที่ที่มีน้ำขังขึ้นและที่ระบายน้ำทิ้ง

ตารางที่ 3-2 แสดงโปรแกรมวัคซีนในไก่ชน⁷

อายุไก่	วัคซีน	วิธีการให้วัคซีน
1 วัน	มาเร็กซ์	ฉีดเข้าใต้ผิวหนังคอ
7 วัน	นิวคาสเซิล (บี 1+หลอดลม)	หยอดตา/จุมุก
10 วัน	กัมโบโร	ละลายน้ำให้กิน
	ฝีดาษ	แทงปีก
21 วัน	นิวคาสเซิล (ลาโซค้ำ+หลอดลม)	หยอดตา/จุมุก
30 วัน	อหิวาต์	ฉีดเข้ากล้ามเนื้ออก

การปฏิบัติก่อนการให้วัคซีน

1. สุขภาพของไก่ที่จะให้วัคซีน ได้จะต้องมีสภาพที่แข็งแรง
2. ก่อนให้วัคซีน 2 วัน ให้ไก่กินน้ำ+น้ำยามาเชื้อ (ชนิดกินได้)
3. หลังจากให้กินยามาเชื้อแล้วในวันถัดมา ละลายวิตามินผสมน้ำให้ไก่กิน เพื่อให้ไก่มีความสดชื่นแข็งแรง
4. ตรวจสอบสุขภาพของไก่อีกครั้ง หากไก่อังแข็งแรงเป็นปกติ ก็ให้วัคซีนได้เลย หากยังไม่แข็งแรงต้องยี่ระยะเวลา ไปอีกสักพักหนึ่ง เพื่อให้ไก่มีความแข็งแรงเพียงพอก่อนที่จะให้วัคซีน

การปฏิบัติขณะให้วัคซีน

1. จับไก่ขังไว้เพื่อสะดวกในการทำวัคซีน
2. อดน้ำไก่ 2 ชั่วโมง (กรณีที่ให้วัคซีนชนิดละลายน้ำ)
3. ผสมวัคซีนกับน้ำกลั่นให้เข้ากัน
4. ทำวัคซีนตามวิธีการและชนิดของวัคซีนนั้น เช่น การให้แบบหยอดตา การให้แบบแทงปีก เป็นต้น
5. พยายามให้วัคซีนไก่โดยใช้เวลาน้อยที่สุด
6. เมื่อให้วัคซีนเสร็จแล้วปล่อยไก่ให้เป็นอิสระ
7. วันต่อมา ละลายวิตามินผสมน้ำให้ไก่กินเพื่อลดความเครียด

⁷กรมปศุสัตว์จังหวัดพิษณุโลก 2542.

การปฏิบัติหลังการให้วัคซีน

สังเกตดูว่าไก่แพ้ววัคซีนหรือไม่ โดยไก่ที่แพ้ววัคซีนจะมีอาการจาม ติดต่อกัน หลังจากให้วัคซีน 2- 3 วัน

การรักษาไก่แพ้ววัคซีน

- ต้องรู้ว่าไก่แพ้ววัคซีนชนิดใดเพื่อที่จะรักษาได้ถูกต้อง
- เลือกใช้ยาที่มีคุณสมบัติในการรักษาโรคที่ตรงกับวัคซีนที่มีอาการแพ้
- ขนาดของยาที่ใช้รักษาต้องมีความเข้มข้นของยาที่แน่นอน

การเลี้ยงไก่ในฟาร์ม

ในการเลี้ยงไก่ชนในฟาร์มตัวอย่างนั้น จะเห็นได้ว่าในฟาร์มมีการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยตามธรรมชาติ บนเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ ซึ่งเป็นที่ดินของเกษตรกรเอง โดยดำเนินการในรูปแบบของบุคคลธรรมดา โดยมีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ช่วยเกษตรกร ช่วยทำงานในฟาร์มโดยที่โรงเรียนแบบนี้จะมีหลักการสำคัญก็คือ บริเวณฟาร์มจะล้อมรอบพื้นที่ของฟาร์มด้วยรั้วไม้ไผ่ ซึ่งสามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น

สภาพภายในฟาร์ม สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนใหญ่ได้แก่ โรงเรียนสำหรับไก่ชน สถานที่สำหรับการให้น้ำและอาหาร และลานกว้างสำหรับปล่อยไก่วิ่งเล่น และหากินตามธรรมชาติ

โรงเรียนสำหรับไก่ชนภายในฟาร์ม จะมีโรงเรียนสำหรับพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ 5 โรงเรียน สำหรับใช้ในการผสมพันธุ์ ภายในโรงเรียนจะมีรางใส่น้ำ ใส่ออาหาร มีคอนสำหรับนอนเป็นสัดส่วน มีรังไข่สำหรับให้ไก่แม่พันธุ์ได้ออกไข่ในโรงเรียน ภายในโรงเรียนมีอากาศปลอดโปร่งถ่ายเทได้สะดวก ทางด้านโรงเรียนสำหรับไก่เล็กหรือลูกไก่ โรงเรียนจะมีลักษณะยาว มีคุ่มเรียงไว้ในโรงเรียน สำหรับขังแม่ไก่ให้เลี้ยงลูกไก่ภายในโรงเรียนไก่เล็กก่อนที่จะปล่อยออกหากินตามธรรมชาติ โรงเรียนไก่เล็กนั้นจะหันหน้าโรงเรียนไปทางทิศตะวันออกเพื่อให้แสงแดดส่องผ่านเข้าไปในโรงเรียนในตอนเช้าเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่ และโรงเรียนรวมสำหรับไกรุ่นในฟาร์ม

ภายในโรงเรียนมีสถานที่สำหรับให้อาหารเป็นสัดส่วน แยกออกมาจากโรงเรียนที่สำหรับให้อาหารจะจัดไว้เป็นสัดส่วน มีรางอาหาร รางน้ำสะอาดเตรียมไว้ให้สำหรับไก่ที่ปล่อยออกมาหากินตามธรรมชาติภายนอกโรงเรียน เมื่อถึงเวลาให้อาหารก็เพียงแต่นำอาหารมาเทใส่รางอาหารเท่านั้น

ทางด้านพื้นที่ที่เป็นลานกว้างภายในฟาร์มจะมีการปลูกไม้ยืนต้น และไม้ล้มลุกเพื่อใช้เป็นร่มเงา และเป็นอาหารเสริมให้ไก่ได้หากินและพักผ่อนในเวลากลางวันในการเลี้ยงไก่ชน การได้ปล่อยให้ไก่ได้ออกหากินตามธรรมชาตินั้น ถือว่ามีความสำคัญเพราะธรรมชาติของไก่ชน นั้นจะชอบคุ้ยเขี่ยหาอาหารในตามธรรมชาติ และทำให้ไก่ได้วิ่งเล่นออกกำลังกายให้ไก่มีความแข็งแรง และทำให้ไก่ไม่เกิดความเครียดกินอาหารได้ดีสุขภาพของไก่ชนจะสมบูรณ์แข็งแรง ถ้าเลี้ยงไก่ชนแบบขังในโรงเรือนอย่างเดียวไม่ได้ปล่อยไก่ออกมาหากินตามธรรมชาติบ้างไ้จะเกิดความเครียดและจิกกันเองไม่ค่อยกินอาหาร

ในการเลี้ยงไก่ชนแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยนี้ ทำให้การเลี้ยงดูไก่ชนมีความสะดวกเพราะพื้นที่ภายในฟาร์ม มีความปลอดภัยการที่มีรั้วล้อมรอบฟาร์มนั้น จะทำให้การดูแลไก่ชน และการเลี้ยงดูง่ายไม่ต้องเกรงกลัวภัยจากธรรมชาติมากนัก

บริเวณลานปล่อยไก่นั้น ในฟาร์มจะทำอาหารเสริมในทางธรรมชาติให้ไก่ได้หากิน เช่นมีการปลูกหญ้าชนิดต่างๆ ไว้ให้ไก่ชนได้จิกกินภายในฟาร์ม รวมถึงอาหารเสริมอื่นมีการทำปลวกเพื่อเป็นอาหารเสริมทางโปรตีนให้ไก่กินซึ่งได้กล่าวไปในเรื่องของอาหารไก่ชน

โครงการเลี้ยงไก่ชนในฟาร์ม

ในฟาร์มเลี้ยงไก่ชน สามารถแบ่งลักษณะของไก่ชนที่เลี้ยงไว้ ในฟาร์มออกเป็น 2 ประเภท

1. ประเภทสวยงาม จะกำหนดและคัดเลือกโดยจะเน้นที่สีขนของไก่ชนที่ต้องการสีสันของไก่ชนประเภทนี้ จะมีความสวยงามอยู่ในตัว เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมถึงถูกต้องตามลักษณะอื่นที่ต้องการเช่นมีน้ำหนัก ขนาดรูปร่างได้มาตรฐานของไก่ประกวดประเภทสวยงามไก่ประเภทนี้ผู้เลี้ยงนิยมเลี้ยงไว้เพื่อความเพลิดเพลิน สวยงามคลายความเครียด ยามพักผ่อน

2. ประเภทกีฬา ไก่ชนในประเภทนี้ จะทำการคัดเลือกเพื่อที่จะนำไปชนกันหรือตีกันเพื่อทำการคัดเลือกไก่ชนตัวที่มีฝีมือ มีชั้นเชิงในการต่อสู้ ซึ่งก็มีลักษณะแตกต่างกันไปแล้วแต่ความชอบของผู้เลี้ยง ไก่ชนแต่ละตัวจะมีลักษณะของเชิงชนหรือการต่อสู้ที่แตกต่างกันไป เช่น ไก่ชนทางภาคเหนือจะเป็นไก่ที่มีความว่องไว ดีเร็ว ขยัน ส่วนไก่ชนทางภาคกลางจะเป็นไก่ที่อาศัยชั้นเชิงในการชน ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ส่วนตัว ทางด้านไก่ชนประเภทกีฬาของฟาร์มนั้นจะเป็นไก่ที่มีฝีมือ การต่อสู้ดี ตรงตามสายพันธุ์

ทางด้าน การคัดเลือกสายพันธุ์ทั้งพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ของฟาร์ม นั้น ทางฟาร์มจะเน้นไก่ชนที่มีความเก่งและความสวยในตัวเดียวกัน พ่อพันธุ์ส่วนใหญ่ประวัติล้วนชนะมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2-3 ครั้ง รวมถึงชนะเลิศการประกวดไก่ชนประเภทสวยงาม ทางด้านแม่พันธุ์จะคัดเลือกแม่พันธุ์ที่มีลักษณะตรงตามสายพันธุ์

ลักษณะเด่นของพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ภายในฟาร์ม ต้องเป็นไก่ชนที่มีความสามารถทางด้าน การต่อสู้ในเชิงกีฬาเป็นเลิศรวมถึงเป็น ไก่ชนที่มีความสวยงามตรงตามลักษณะไก่ชนเหลืองหางขาว สายพันธุ์แท้ ลักษณะของพ่อพันธุ์ จะมีขนสร้อยคอ สร้อยปีก สร้อยหลัง ขนปิดหูเป็นสีเหลืองสี เดียวตลอด มีหางกระสวยกู่กลางขาวตลอด เส้นอื่นๆ เกือบขาวปลอด หางหักมีสีดำ ปลายหางพัด จะมีสีขาวยาวคค เป็นพวงแข็ง พุงตรงสวยงามและที่สำคัญจะมีขนแซมสีขาว 5 แห่ง บริเวณท้าย ทอย หัวปีกทั้งสองข้าง และที่ข้อขาทั้งสองข้าง โดยขึ้นเป็นหย่อมๆ รวม 5 แห่ง ส่วนขนที่ลำตัวมี สีดำตลอด ส่วนปากจะแข็งมีร่องน้ำ เล็บจะมีสีขาวอมเหลืองแบบสีงาช้าง ลูกคาสีเหลืองอ่อนดั่ง แก้วสดใส เห็นเส้นเลือดแดงชัดเจนในบริเวณตาขาว เรียกว่า “ตาปลาหมอตาย” ส่วนไก่แม่พันธุ์ ขนพื้นตัวทั้งหมดจะมีสีดำ บนหัว ปีก ข้อขา มีสีขาวแซมเป็นหย่อมๆ เหมือนตัวผู้ แต่ลักษณะแบบ นี้จะหายากมากโดยทั่วไปที่พบส่วนมากจะพบมากชนที่บริเวณลำตัว ปลายขนจะมีสีขาวเป็น หย่อมๆ สีของปากและแข้งมีสีเหลืองและสีของลูกคามีสีเหลืองอ่อน ไก่ชนสายพันธุ์นี้จัดได้ว่ามี ความเก่งกาจและสวยงามเป็นที่ยอมรับ เป็นสัตว์ที่เชิดหน้าชูตา ทำชื่อเสียงให้กับเมืองพิษณุโลก ในปัจจุบัน ไก่ชนสายพันธุ์นี้ได้แพร่หลายไปทั่วประเทศ

ภาพ 3-8 ลักษณะพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ในฟาร์ม

ระบบการเลี้ยงไก่ชนในฟาร์มนั้น ลูกไก่เมื่อออกจากไข่จะให้แม่พันธุ์เลี้ยงลูกไก่เองโดยเลี้ยงในโรงเรือนอนุบาลหลังจาก 1 เดือนแล้วทำการย้ายมาโรงเรือนไก่เล็กจนกระทั่งไก่มีอายุประมาณ 2-3 เดือน จะเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยตามธรรมชาติ

ทางด้านการจัดการของฟาร์มนั้นจะเห็นได้ว่า การจัดการจะจัดทำเป็นระบบไก่ในฟาร์มจะทำการติดห่วงขาเพื่อที่จะทำให้ทราบได้ว่าไก่ตัวที่เห็นนั้นมาจากพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ตัวไหน เพื่อความสะดวกในการสืบหาประวัติของไก่ชน

การคัดเลือกสายพันธุ์ไก่ชนในฟาร์ม จะทำการคัดเลือกไก่เก่งกับไก่สวยงาม อย่างไก่เก่งตามตำราบอกต้องมีรูปร่าง หน้าหงอนบาง กลางหงอนสูงเป็นต้น เมื่ออายุประมาณ 8 เดือน จะทำการซ้อมไก่หรือปล้ำไก่เพื่อดูชั้นเชิงและความเก่งกาจของไก่ชน การปล้ำหรือการซ้อมไก่อีกจะเป็นอีกทางหนึ่งสำหรับการเพิ่มมูลค่าของไก่ชนให้มีมูลค่าสูงขึ้น ส่วนไก่สวยงามก็จะต้องมีลักษณะเด่น มีพระเจ้า 5 พระองค์เป็นเกณฑ์ก็คือ เป็นไก่สีเหลืองหางขาวบริเวณท้ายทอย หัวปีกสองข้างและข้อขาสองข้างมีสีขาวขึ้นแซมเป็นหย่อมๆ บริเวณดังกล่าว

สำหรับความสนใจเรื่องไก่ชน จะมีลูกค้าสั่งซื้อไก่ชนจากฟาร์มนำไปเลี้ยง เพราะเป็นไก่ชนของฟาร์มมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับสำหรับผู้เลี้ยงไก่ชน โดยทั่วไป ในด้านการจัดจำหน่ายทางฟาร์มจะเริ่มจำหน่ายลูกไก่ที่มีอายุประมาณ 5 เดือนขึ้นไป ตามประเภทของไก่เก่งและไก่สวยงาม

การตลาดของวงการไก่ชนนั้นจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันไก่ชนถือเป็นสัตว์ปีกมูลค่าเพิ่มในเชิงพาณิชย์อย่างแท้จริง การจะประสบผลสำเร็จในเชิงธุรกิจสำหรับไก่ชนได้นั้น การจัดการในฟาร์มต้องดี สะอาดปลอดภัย รวมถึงการมีไก่สายพันธุ์ที่อยู่ในฟาร์มจึงจะประสบผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับ การตลาดไก่ชนนั้นยังเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่องแต่ต้องเป็นตลาดของไก่ชนที่มีคุณภาพเรื่องราคาไม่มีปัญหาอย่างแน่นอนเพราะในปัจจุบันผู้ที่ชื่นชอบไก่ชนนี้เป็นจำนวนมากและกีฬาไก่ชนยังเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยม กระแสการตื่นตัวของวงการไก่ชนได้เกิดขึ้นอย่างคึกคักได้รับความนิยมมากขึ้น

การบันทึกข้อมูลทางบัญชีของฟาร์มจะทำการเก็บรวบรวมและจดบันทึกต้นทุนและผลตอบแทนจากการเลี้ยงไก่ชนภายในฟาร์มตลอดระยะเวลาในการดำเนินโครงการ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางบัญชีที่เกี่ยวกับการคิดต้นทุน กำไร และรายได้จากการเลี้ยงไก่ชน โดยได้แบ่งต้นทุนออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ต้นทุนผันแปร ประกอบด้วย ค่าอาหารสำหรับไก่ชนระยะต่าง ๆ ของฟาร์ม ค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้า ค่ายาป้องกันและรักษาโรค เป็นต้น
2. ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าแรงงาน ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ฟาร์ม เป็นต้น

การลงทุนเลี้ยงไก่ชนของเกษตรกรควรที่จะทราบถึงต้นทุนที่จะต้องจ่ายในการเลี้ยงและวิธีการคำนวณต้นทุนที่จะต้องจ่ายในการเลี้ยงไก่ชนในฟาร์ม

จากทฤษฎีต้นทุน ทำให้จำแนกต้นทุนในการเลี้ยงไก่ชนได้ 2 ประเภทคือ ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) และต้นทุนผันแปร (Variable Cost)

ต้นทุนคงที่ หมายถึง ต้นทุนที่มีได้เปลี่ยนแปลงไปตามระดับของการผลิตในช่วงของการผลิตระดับหนึ่ง แต่จะมีต้นทุนต่อหน่วยลดลง ถ้าปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น สำหรับต้นทุนคงที่ในการเลี้ยงไก่ชนของเกษตรกรได้แก่ ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ฟาร์ม และค่าแรง เป็นต้น

ต้นทุนผันแปร หมายถึง ต้นทุนต่อหน่วยคงที่ ในขณะที่ต้นทุนรวมจะผันแปรไปตามปริมาณการผลิต สำหรับต้นทุนผันแปรของการเลี้ยงไก่ชนในฟาร์มได้แก่ ค่าอาหารสำหรับไก่ชนในฟาร์ม ค่าน้ำ-ค่าไฟฟ้า ค่ายาป้องกันและรักษาโรค ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ในฟาร์ม เป็นต้น

ในการบันทึกข้อมูลทางบัญชีของฟาร์มทำให้ทราบและคำนวณต้นทุนจากการเลี้ยงไก่ชนในฟาร์มของเกษตรกรโดยคิดจาก

$$\text{ต้นทุนทั้งหมด} = \text{ต้นทุนคงที่} + \text{ต้นทุนผันแปร}$$